

PEYGAMBERLER İNSANLIĞIN KUTLU REHBERLERİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَالْأَنْبِيَاءِ إِخْوَةٌ
لِعَلَّاتٍ، أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى، وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ.“

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:
“Ben dünya ve âhirette insanların Meryem oğlu İsa'ya en yakın olanıyım.
Peygamberler, anneleri ayrı, babaları bir kardeşlerdir; dinleri de birdir.”

(B3443 Buhârî, Enbiyâ, 48)

عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ :
”مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَوْقَدَ نَارًا فَجَعَلَ الْجِنَادِبُ وَالْفَرَاشُ يَقَعْنَ فِيهَا وَهُوَ
يَذُبُّهُنَّ عَنْهَا وَأَنَا آخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَأَنْتُمْ تَفَلَّتُونَ مِنْ يَدِي.“

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: مَنْ حَدَّثَكَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَتَمَ شَيْئًا مِنَ الْوَحْيِ، فَلَا تُصَدِّقْهُ،
إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: ”يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ
فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ”إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي
كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبْنَةٍ مِنْ زَاوِيَةِ فَجَعَلَ النَّاسُ
يَطُوفُونَ بِهِ وَيَعْجَبُونَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبْنَةُ؟ قَالَ: فَأَنَا اللَّبْنَةُ وَأَنَا
خَاتَمُ النَّبِيِّينَ.“

Câbir'in naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Benim ve sizin durumunuz, (gece) yaktığı ateşe üşüşen böceklerle pervanelere engel olmaya çalışan adamın durumuna benzer. Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kaçıp ateşe girmeye çalışıyorsunuz.”*

(M5958 Müslim, Fedâil, 19)

Hız. Âişe şöyle demiştir: *“Her kim sana Peygamber'in (sav) vahiyden herhangi bir şey gizlediğini söylerse onu doğrulama. Çünkü Yüce Allah şöyle buyuruyor: ‘Ey Peygamber, Rabbinden sana indirilene tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan Allah'ın sana verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun.’”*(Mâide, 5/67)

(B7531 Buhârî, Tevhîd, 46)

Ebû Hüreyre'den (ra) nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: *“Benim ve benden önceki peygamberlerin durumu, bir ev inşa eden kimseye benzer. O kimse evi güzelce yapıp mükemmel hâle getirmiş fakat bir köşede sadece bir tuğla yeri boş kalmıştır. İnsanlar bu evi dolaşırlar, ona hayran olurlar ve şöyle derler: ‘Keşke şu tuğla da yerine konulmuş olsaydı.’”*
Resûlullah sözlerine şöyle devam etmiştir: *“İşte ben o tuğlayım. Ben peygamberlerin sonuncusuyum.”*

(B3535 Buhârî, Menâkıb, 18)

Hz.

Hz. Âdem ve eşini cennette yarattıktan sonra oraya yerleştiren Yüce Allah, onlara orada dilediklerinden yiyebileceklerini fakat bir ağaca yaklaşmamalarını, aksi hâlde zalimlerden olacaklarını bildirmişti.¹ Düşmanları olan şeytanın aldatmasına karşılık da onları uyarmıştı.² Âdem ve soyunu yoldan çıkarmak için ilk adımını atan şeytan, hileleriyle hemen Hz. Âdem ve eşine yaklaştı. Onlara yasaklanan ağacın aslında ebedilik ağacı olduğunu³ ve Allah'ın bu ağacı her ikisinin de melek olup cennette ebedî olarak kalmamaları için yasakladığını söyledi.⁴ Şeytan, bu vesveseleriyle onların ayaklarını kaydırarak ve cennetten kovulmalarına sebep oldu.⁵ Bunun üzerine Hz. Âdem ve eşi yaptıklarına pişman oldular ve “Ey Rab-bimiz! Biz kendimize yazık ettik; bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, hiç şüphesiz, kaybedenlerden olacağız!”⁶ diyerek O’ndan af dilediler. Onların tevbelelerini kabul eden Cenâb-ı Allah, yeryüzüne inmelerini emretti ve şöyle buyurdu: “Hepiniz cennetten inin! Eğer benden size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tâbi olursa onlar için herhangi bir korku yoktur ve onlar üzüntü çekmezler. İnkâr edenler ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte bunlar cehennemliktir. Onlar orada ebedî kalacaklardır.”⁷

Âdemoğlunun “imtihan dünyası” denilen yeni hayatının başlangıcıydı bu olay. Hz. Âdem, hem ilk insan, hem de ilk peygamberdi.⁸ Yukarıdaki âyetin muhatapları ise Âdem ile Havva’dan üreyecek bütün insanlardı. Allah’tan gelen rehberlere uyanlar kurtulacak, yalanlayanlar ise ağır bir bedel ödeyeceklerdi.

Aslında Yüce Yaratıcı ezelde âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” demişti. Onlar da, “Evet, şahit olduk.” demişlerdi. Yüce Allah kıyamet günü, “Biz bundan habersizdik.” dememeleri için böyle bir söz almıştı tüm insanlardan.⁹ Allah Teâlâ bu sözü alırken yedi kat gök ve yer ile insanlığın atası ilk insan Hz. Âdem’i de şahit tutmuştu.¹⁰ Ve Allah, bu sözü ve sorumluluklarını hatırlatmak ve vaad ettiği hidayetini ulaştırmak üzere insanlara “nebîler ve resûller” göndermiş ve kullarına bu elçilere uymalarını emretmişti.

¹ Bakara, 2/35.

² Ta-Hâ, 20/117.

³ Ta-Hâ, 20/120.

⁴ A’raf, 7/20.

⁵ Bakara, 2/36.

⁶ A’raf, 7/23.

⁷ Bakara, 2/38-39.

⁸ HM22644 İbn Hanbel, V, 266.

⁹ A’raf, 7/172.

¹⁰ HM21552 İbn Hanbel, V, 135.

Allah'tan aldıkları ilâhî mesajları insanlara ulaştırmak üzere seçilmiş kutlu kişilerdir nebîler ve resûller. “Nebî”, haber getiren,¹¹ “resûl” ise elçilik yapan¹² anlamına gelmektedir. Bu özel göreve seçilenlerin yaptığı, Yüce Yaratıcı'nın haber verilmesi gereken buyruklarını insanlığa elçilik yoluyla iletmek, onlara ilâhî vahyi bildirmek ve ulaştırmaktır. Sadece seçilmiş insanların yüklenebileceği bu zor görevi üstlenenler için dilimizde genellikle Farsça kökenli “peygamber” kelimesi kullanılır ki, bu da nebî gibi “haber getiren” demektir.¹³ Peygamberlik, Rabbimizden hidayet getiren bir hediyeye, karşılığı verilemeyen ve bedeli ölçülemeyen bir ihsandır. Her ümmete bir peygamber (resûl) gönderilmiş¹⁴ ve her millet için mutlaka bir uyarıcı gelmiştir.¹⁵ Ancak Kur'an, peygamberlerden bir kısmını anlatmış, bir kısmını ise anlatmamıştır.¹⁶ Kur'an'da geçen peygamberler bahsedilmeyenlere oranla hayli azdır. Ebû Zer el-Ğıfârî'nin sorduğu bir soruya cevap olarak Allah'ın Elçisi, üç yüz on beşi resûl olmak üzere, yüz yirmi dört bin nebînin gönderildiğini bildirmiştir.¹⁷ Kur'an'da adı geçen peygamberler şunlardır: Âdem, İdris, Nuh, Hud, Salih, Lût, İbrâhim, İsmâil, İshak, Yakub, Yusuf, Şuayb, Harun, Musa, Dâvûd, Süleyman, Eyyub, Zülkifl, Yunus, İlyas, Elyesa', Zekeriyâ, Yahyâ, İsa, Muhammed. Kur'an'da adları geçtiği hâlde Lokman, Üzeyir ve Zülkarneyn'in ise peygamber olup olmadıkları ihtilâflıdır.

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de müminlerin peygamberler arasında fark gözetmediklerini bildirerek,¹⁸ gönderiliş sebepleri, görevleri ve getirdikleri ilâhî bildiri açısından peygamberlerin aynı noktada buluştuğuna işaret etmiştir. Diğer taraftan bazı peygamberleri, bazısına üstün kıldığını ifade buyurarak, “O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş, bazılarını da derece derece yükseltmiştir.” buyrulmaktadır.¹⁹ Ayrıca, “O hâlde (Resûlüm) sen de, ulü'l-azm peygamberlerin sabretmesi gibi sabret!”²⁰ âyet-i kerimesinde peygamberlerden bazıları “ulü'l-azm” yani “yüksek azim ve sebat sahibi” olarak nitelendirilmiştir. İslâm âlimleri bu âyette bahsedilen ulü'l-azm peygamberlerin Hz. Nuh, Hz. İbrâhim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (sav) olduğunu söylemişlerdir.²¹ Buna delil olarak da Allah'ın bu peygamberlerden sağlam bir söz aldığını ifade ettiği²² ve adı geçen bu peygamberlere din olarak gönderdiğini Hz. Peygamber'in ümmetine de din kıldığını belirttiği²³ âyetleri göstermişlerdir. Buna göre bu peygamberler, kendilerine müstakil şeriat verilen ve şeriatlarını tebliğ ederken diğer

¹¹ LA48/4315 İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XXXXIII, 4315.

¹² LA19/1644 İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XIX, 1644.

¹³ “Peygamber”, *DİA*, XXXIV, 257.

¹⁴ Yûnus, 10/47.

¹⁵ Fâtır, 35/24.

¹⁶ Nisâ, 4/164.

¹⁷ HM22644 İbn Hanbel, V, 266.

¹⁸ Bakara, 2/285.

¹⁹ Bakara, 2/253; İsrâ, 17/55.

²⁰ Ahkâf, 46/35.

²¹ “Peygamber”, *DİA*, XXXIV, 259.

²² Ahzâb, 33/7.

²³ Şûrâ, 42/13.

peygamberlere göre daha fazla sıkıntıya katlanan ve sıkıntılara karşı kararlı ve azimli bir şekilde görevlerini yerine getirmelerinden dolayı bu sıfatla anılmışlardır.²⁴

Peygamberlik, Allah ile beşer arasındaki iletişimi temin etmesi bakımından çok ayrıcalıklı ve çok üstün ilâhî bir görevdir. Yüce Yaratıcı'nın muradını insanlara doğrudan değil de kulları arasından özel olarak seçtiği elçileri aracılığıyla iletmesi peygamberliğin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderilen peygamberler,²⁵ beşeriyetin başlangıcından itibaren devam edegelen kadim geleneğin temsilcileri oldukları için, aslında tek, müşterek bir dini yani İslâm'ı tebliğ etmişlerdir. Nerede ve ne zaman gönderilirlerse gönderilsinler bütün peygamberlerin tebliği aynı olmuştur: “Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, ‘Şüphesiz, benden başka hiçbir ilâh yoktur. Öyleyse bana ibadet edin.’ diye vahyetmişizdir.”²⁶ Yine peygamberler, bu tebliğe uymaları dışında insanlardan herhangi bir karşılık da beklememişlerdir.²⁷

Allah'ın kullarına bir ikramı olan peygamberliğin en belirgin özelliklerinden birisidir süreklilik. Nitekim Kur'an'da, “Sonra arka arkaya peygamberlerimizi gönderdik. Her ümmete kendi peygamberi geldikçe, onu yalanladılar. Biz de onları birbiri ardından helâk ettik ve onları birer ibretli hikâye yaptık.” buyrulur.²⁸ Yine âyetlerde Cenâb-ı Allah'ın peygamberleriyle bu konuda yaptığı sözleşmeye vurgu yapılır: “Hani Allah, peygamberlerden, ‘Ben size kitap ve hikmet verdikten sonra nezdinizdekileri tasdik eden bir peygamber geldiğinde ona mutlaka inanıp yardım edeceksiniz.’ diye söz almıştı. ‘Kabul ettiniz ve bu ahdimi yüklendiniz mi?’ dediğinde, ‘Kabul ettik.’ cevabını vermişlerdi. Bunun üzerine Allah, ‘O hâlde şahit olun; ben de sizinle birlikte şahitlik edenlerdenim.’ buyurmuştu.”²⁹ Cenâb-ı Hak, risâlet zincirinin son halkası olan Âlemlerin Efendisi'nden de doğru yola iletmediği diğer peygamberlerin yoluna uymasını³⁰ kendilerinden önce nice kavimlerin gelip geçtiği Rahmân'ı inkâr eden kavme aynı bildiriye iletmesini istemişti: “De ki: O, benim Rabbimdir. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Ben yalnız O'na tevekkül ettim, dönüşüm de yalnız O'nadır.”³¹ Bu süreklilik, peygamberlerin birbirlerini tasdik edip doğrulamalarında ve getirdikleri inanç esaslarında açıkça görülür. Kavimleri için birer uyarıcı olan peygamberler, onları Allah'a ibadet etmeye, O'na karşı gelmekten sakınmaya ve kendilerine itaate çağırılmışlardır. Ancak bu davet ve tebliğ görevi, sanıldığından çok daha meşakkatlidir. Her ne kadar kendilerine inananlar eksik olmamışsa da insanların çoğu onların davetine

²⁴ KC16/220 Kurtubi, *Tefsîr*, XVI, 220.

²⁵ Nisâ, 4/165.

²⁶ Enbiyâ, 21/25.

²⁷ Şûrâ, 26/109, 127, 164, 180.

²⁸ Mü'minûn, 23/44.

²⁹ Âl-i İmrân, 3/81.

³⁰ En'âm, 6/90.

³¹ Ra'd, 13/30.

icabet etmemişlerdir. Dolayısıyla peygamberlerin hayatları, bir taraftan da o toplumların ileri gelenleriyle mücadele içinde geçmiştir. Hakka davet edilen halklar ise genellikle bu davete duyarsız kalmışlardır. Örneğin Nuh (as), Allah'ın davetini kendi toplumuna gece gündüz anlatmış, bazen haykırarak, bazen açıktan açığa, bazen de gizli konuşarak sürekli tebliğde bulunmuştu. Ancak onun bunca çabasına karşılık onlar parmaklarını kulaklarına tıkamışlar, kibirlenip ayak diremişlerdi.³²

Peygamberlerin hepsi toplumlarına kendilerinin Allah'a teslim olmuş Müslümanlar olduklarını ifade etmişlerdir. Hz. Nuh bunu söylemiş,³³ Hz. İbrâhim ve Hz. Yakub bunu haykırılmışlar,³⁴ Hz. Yusuf bu gerçeği beyan etmiş,³⁵ Hz. İsa ile havârileri de aynı hakikati dillendirmişlerdir.³⁶ Peygamber Efendimizin (sav), *“Ben dünya ve âhirette insanların Meryem oğlu İsa'ya en yakın olanıyım. Peygamberler, anneleri ayrı, babaları bir kardeşlerdir; dinleri de birdir.”*³⁷ hadisi de yukarıdaki âyetlerde ifade edilen hususun teyidi ve tespitidir. Ancak peygamberlerin getirdikleri iman esasları aynı kalırken, insanlığın ihtiyaçlarına ve gelişmesine paralel olarak öteki dinî hükümler ile sosyal hayatı ve hukuku ilgilendiren konularda aşama aşama bazı değişiklikler de olmuştur.

Bu süreçte nebîlerin iki temel görevi, inananları ebedî cennetle müjdellemek, karşı gelenleri ise ilâhî cezayla uyarmaktır.³⁸ Nitekim Allah Resûlü (sav), bütün peygamberlerin şahsında bu konuda kendi durumunu çok çarpıcı bir temsil ile şöyle ifade etmiştir: *“Benim ve Allah'ın bana verdiği görevin misali, bir kavme gelip, ‘Düşman ordusunu gözlerimle gördüm, ben çıplak uyarıcıyım. Kurtulmaya bakın!’ diyen kimsenin hâline benzer. O toplumdaki bir kısmı, onun bu uyarısını dikkate almış ve geceleyin sessizce kaçıp kurtulmuş; bir kısmı ise onu yalanlamış, sabaha kadar buldukları yerden ayrılmamış ve sabahleyin gelen ordu tarafından helâk edilmiştir. İşte bana itaat edip getirdiğime uyan kimsenin durumu ile bana isyan edip getirdiğim gerçeği yalanlayanın durumu buna benzer.”*³⁹

İnsanları Allah'ın dinine davet eden peygamberlerin bütün çabaları onları cehennem ateşinden korumaya yönelik olmuştur. Bu durumu Hz. Peygamber, kendi ümmetiyle ilgili şöyle bir benzetmeyle ifade etmiştir: *“Benim ve sizin durumunuz, (gece) yaktığı ateşe üşüşen böceklerle pervanelere engel olmaya çalışan adamın durumuna benzer. Ben sizi ateşten korumak için kuşaklarınızdan tutuyorum, siz ise benim elimden kaçıp ateşe girmeye çalışıyorsunuz.”*⁴⁰

Yüce Allah, elçilerini, bir şekilde doğru yoldan uzaklaşan kavimleri

³² Nûh, 71/2-9.

³³ Yûnus, 10/72.

³⁴ Bakara, 2/130-133.

³⁵ Yusuf, 12/101.

³⁶ Âl-i İmrân, 3/52-53.

³⁷ B3443 Buhârî, Enbiyâ, 48.

³⁸ En'âm, 6/48.

³⁹ M5954 Müslim, Fedâil, 16.

⁴⁰ M5958 Müslim, Fedâil, 19;

T2874 Tirmizî, Emsâl, 82.

yahut milletleri Allah'ın yoluna davet üzere göndermiştir. Örneğin, Hz. Nuh'un kavmi, içlerinden bazı salih kimseler vefat ettikleri zaman, şeytanın onlar için putlar dikmeleri yönündeki vesveselerine uymuşlar ve bu diktikleri putlara ölen kişilerin isimlerini vermişlerdi. Bu insanlar önceleri bunlara ibadet etmiyorlardı. Ancak bu putları dikenler öldükten sonra arkalarından gelen nesiller bunlara tapınmaya başlamıştı.⁴¹ İşte Nuh (as) böyle bir kavmi yeniden tevhide davet etmek ve kendilerine azap gelmeden önce uyarıp düştükleri bu yanlıştan kurtarmak üzere gönderilmişti.⁴² Kur'an'da Nuh kavminden sonra anılan Âd kavmi de aynı yanlışa düşmüş ve Allah'a şirk koşmuştu. Hz. Hud da onlara peygamber olarak gönderilmişti.⁴³ Atalarının izinden giden ve Allah'a şirk koşmakta ısrar eden Semûd kavmine ise uyarıcı olarak Hz. Salih gönderilmişti.⁴⁴ Hz. Şuayb ise ölçü ve tartıda adaletsizliğin yaygınlaştığı Medyen halkını tevhide ve ölçü ve tartıda haksızlık yapmamaya davet eden bir mesajla gönderilmişti.⁴⁵ Hz. Lût, kendilerinden önce hiçbir milletin yapmadığını yapan, kadınları bırakıp erkeklerle ilişkiyi tercih eden kavmini bu sapkınlıklarından vazgeçirmek ve Allah'ın yoluna davet etmek üzere gönderilmişti.⁴⁶ Ancak söz konusu kavimler peygamberlerinin çağrılarını kulak vermemişler ve Allah'ın helâkine maruz kalmışlardır.

Diğer taraftan risâlet mücadelelerinde bütün peygamberler aynı ya da benzer tepkilerle karşılaşmışlardır. Kendilerine peygamber gönderilen insanlar, peygamberleri büyüçülükle yahut deli olmakla suçlamışlar⁴⁷ ve onlarla alay etmişlerdir.⁴⁸ Peygamberlerden çeşitli mucizeler göstermelerini istemişler ancak gözleriyle şahit oldukları bu mucizeleri de inkâr etmişlerdir.⁴⁹ Özellikle İsrâiloğulları'nın peygamberlerine yaptıkları eziyetler ve Hz. Musa'nın onlarla mücadelesi Kur'an'da tekrar tekrar anlatılır.⁵⁰ Ancak inkârcıların bu tavırları elbette karşılıksız kalmamıştır. Daha önce geçen nice peygamberler alaya alınmış, Yüce Allah o inkârcılara belli bir mühlet vermiş sonra da onları yakalayıp cezalandırmıştır!⁵¹

Peygamberlik, kesbî yani insanın çalışarak elde edebileceği bir makam veya işlediği bir amele karşılık verilen bir mükâfat değil, Allah'ın, kulları arasından kendi seçtiklerine bir lütuf olarak tevdi ettiği şerefli bir vazifedir.⁵² Nübüvvet, Allah vergisi yani vehbî bir görevdir. Yeryüzünün en fazla sorumluluk isteyen işi olan peygamberlik vazifesi için, Yüce Yararı tarafından özel seçilmiş insanlar görevlendirilmiştir.⁵³ Hikmetsiz bir

⁴¹ B4920 Buhâri, Tefsir, (Nüh) 1.

⁴² Nüh, 71/1-4.

⁴³ Hüd, 11/50-60.

⁴⁴ Hüd, 11/61-62.

⁴⁵ Hüd, 11/84.

⁴⁶ A'raf, 7/80-82.

⁴⁷ Zâriyât, 51/52.

⁴⁸ Enbiyâ, 21/41.

⁴⁹ A'raf, 7/132-133; Ta-Hâ, 20/22-23.

⁵⁰ Bakara, 2/61, 63, 64, 65, 68, 69, 70.

⁵¹ Ra'd, 13/32.

⁵² Bakara, 2/90.

⁵³ Âl-i İmrân, 3/33.

iş yapması düşünölmeyecek olan Rabbimizin peygamber seçiminde isabet etmemesi asla düşünölemez. Nitekim Kur'an'ın ifadesiyle, “Allah peygamberliğini kime vereceğini daha iyi bilir.”⁵⁴

Dolayısıyla nebiler sıradan insanlar değillerdir. Onlar bedenî ve ruhî yönden üstün özelliklerle donatılmış kişilerdir.⁵⁵ Kalpleri, zihinleri, içşezileri ve tabiatları daima iyiye, güzele yönelmelerine yardımcı olmuştur. Bu nedenle peygamberler temiz karakterli, özel yeteneklere sahip, doğru yoldan sapmayacak zihnî bir yapıda yaratılmışlardır. Hz. İbrâhim'in kavmiyle gerçekleştirdiği ve putların hiçbir şeye yaramadığını onlara ikrar ettirdiği söyleşi,⁵⁶ yine Hz. Süleyman'ın ekinlerini davarın telef ettiği iki taraf hakkında verdiği mükemmel hüküm peygamberlerin zekalarını gösteren örnekler arasında sayılabilir.⁵⁷ Bunların yanı sıra bütün peygamberler için peygamber olmalarının bir gereği olan ortak özellikler vardır. Bunlar sıdk (doğruluk), emanet (güvenilirlik), fetânet (akıllılık), ismet (günah işlememek) ve tebliğ (Allah'ın emirlerini insanlara bildirmek) şeklinde sıralanabilir.

Kur'an-ı Kerim'in peygamberler için saydığı pek çok olumlu nitelgeler arasında, en dikkat çekenlerden ikisi, onların doğru ve güvenilir kişiler olmalarıdır. Nitekim Kur'an, Hz. İsmâil'in her zaman sözünde duran bir kimse, bir resül ve bir nebî olduğunu vurgulamış,⁵⁸ Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Salih ve Hz. Şuayb hep kendilerinin “güvenilir ve samimi” olduklarını ifade etmişlerdir.⁵⁹

Doğruluk, peygamberlerin düşöncelerinde, sözlerinde ve davranışlarında vazgeçilmez bir unsurdur. Örneğin, Hz. Peygamber'e karşı derin bir düşmanlık besleyen Ebû Cehil bile Allah Resülü'nün doğru ve güvenilir bir kişi olduğunu kabul ediyor fakat onun getirdiği dine karşı çıkıyordu.⁶⁰ Yine Bedir'de müşrik ordusunun sancaktarlığını yapan,⁶¹ Hz. Peygamber'e olan düşmanlığından dolayı “Kureyş'in şeytanlarından biri” şeklinde nitelenen Nadr b. Hâris,⁶² Kureyşlilere yaptığı konuşmada Peygamber Efendimize atılan şair, kâhin ve deli gibi iftiraların mesnetsiz olduğunu beyan ederek, onun doğru sözlülüğünü ve emanete riayetini açıkça teslim ediyordu.⁶³

Bunların yanı sıra peygamberler fetânet özelliklerinden dolayı güçlü bir hafıza, sağlam bir muhakeme ve ikna kabiliyeti, etraftaki hadiseleri kavrama ve onlara nüfuz edebilme becerisine sahiptirler. Onlar, sıradan insanların zaman ve emek harcadıktan sonra bile göremedikleri gerçekleri, en kısa zamanda görebilirler; hak ile bätılı, doğru ile yanlışını hemen

⁵⁴ En'am, 6/124.

⁵⁵ Bakara, 2/247.

⁵⁶ Enbiyâ, 21/58-67.

⁵⁷ Enbiyâ, 21/78-79.

⁵⁸ Meryem, 19/54.

⁵⁹ A'raf, 7/62, 67, 68, 79, 93.

⁶⁰ T3064 Tirmizî, Tefsiru'l-Kur'an, 6.

⁶¹ BN3/374 İbn Kesir, Bidâye, III, 374.

⁶² ZE1/157 Zehebî, Târihu'l-İslâm, I, 157.

⁶³ HS2/137 İbn Hişâm, Siret, II, 137-138; BD2/201 Beyhakî, Delâilü'n-nübüvve, II, 201.

teşhis edebilirler. Hz. Yakub ile ilgili Yûsuf sûresindeki tespitler, peygamberlerin duyuları, duyguları ve mânevî sezgilerinin ne kadar kuvvetli olduğunun delilidir.⁶⁴

Allah'ın elçileri, ilâhî kelâmı tebliğ görevini yerine getirirken buna mani olabilecek herhangi bir engellemeden, dinin tebliği ve beyanı konusunda hataya düşmekten ve büyük günah işlemekten korunmuşlardır. Kur'an'da başta Sevgili Peygamberimiz olmak üzere diğer bazı peygamberlerin nübüvvet öncesi hayatlarına atıfta bulunulması,⁶⁵ onların peygamberlikten önceki hayatlarında da toplumun hoş karşılamadığı tavırlar sergilemekten kaçındıklarının göstergesidir. Aksi takdirde, ahlâkı bozuk, davranışları tutarsız kişilerin pek çok kötülüğü işledikten sonra insanları iyiye ve doğruya çağırması inandırıcı olmazdı. Hz. Musa ile ilgili Kur'an'da bahsedilen adam öldürme meselesi ise Hz. Musa'nın kasten gerçekleştirdiği bir suç değildi. Âyette de ifade edildiği üzere, Hz. Musa, işlediği bu fiili "şeytan işi" olarak nitelemiş ve yaptığından pişmanlık duyarak, "*Rabbim! Şüphesiz ben nefsimi zulmettim. Beni affet!*" diyerek hemen tevbe etmiş, Allah da onu affetmişti.⁶⁶

Ancak risâlet görevleri sırasında da kimi zaman peygamberlerin insan olmalarından kaynaklanan ve "zelle" denilen bir tür sürçme olarak nitelenebilecek bazı davranışları olmuştur. Ancak bu küçük hatalar Allah Teâlâ tarafından düzeltilmiştir. Örneğin, Kur'an'da Hz. Yunus'un öfkelenerek kavmini terk etmesi ardından da yaptığından pişman olarak Allah'tan af dilemesinden ve Allah'ın kendisini affetmesinden bahsedilir.⁶⁷ Hz. Peygamber aldığı bazı kararlarla ilgili yahut bazı davranışlarıyla ilgili ilâhî iradenin müdahalesine muhatap olmuş ve Allah tarafından uyarılmıştır. Bedir Savaşı'nda düşmanları öldürmek yerine esir alarak onları fidye karşılığı bırakmaya karar vermesi,⁶⁸ Tebük Savaşı'na çıkarken bazı münafıklara izin vermesi,⁶⁹ münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl'un cenaze namazını kılmaya teşebbüs etmesi,⁷⁰ hanımlarıyla aralarında geçen tatsız bir olay üzerine onlardan bazısının gönlünü almak için kendisine helâl olan bir şeyi haram kılması,⁷¹ Kureyş'in ileri gelenlerinden birisiyle konuştuğu bir sırada kendisinden bir şeyler öğrenmeye gelen âmâ sahâbî Abdullah b. Ümmü Mektûm'un araya girmesinden rahatsızlığını belli etmek üzere suratını asıp yüzünü çevirmesi⁷² gibi olaylarda Resûl-i Ekrem (sav) ilâhî uyarıyla karşılaşmıştır.

Peygamberler, Allah'tan aldıkları bildiriği insanlara aynen tebliğ etmek-

⁶⁴ Yûsuf, 12/86, 94, 96.
⁶⁵ Yûnus, 10/16; Hûd, 11/62.
⁶⁶ Kasas, 28/15-16.
⁶⁷ Enbiyâ, 21/87-88.
⁶⁸ Enfâl, 8/67-68.
⁶⁹ Tevbe, 9/42-43.
⁷⁰ Münâfikûn, 63/6.
⁷¹ Tahrîm, 66/1.
⁷² Abese, 80/1-10.

le yükümlü oldukları için hiçbir şeyi gizlemezler. Nitekim Hz. Âişe'nin şu sözleri, Peygamberimizin tebliğ görevini Allah'ın emrine uygun olarak yerine getirdiğini göstermesi açısından önemlidir: "Her kim sana Peygamber'in (sav) vahiyden herhangi bir şey gizlediğini söylerse onu doğrulama. Çünkü Yüce Allah şöyle buyuruyor: 'Ey Peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan Allah'ın sana verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun.'⁷³ Allah'ın emirlerini tebliğde hiçbir engelleme peygamberleri yıldırılmamış ve onları elçilik görevlerini hakkıyla yerine getirmekten alıkoymamıştır. Her bir peygamber üstlendiği görevi ve yüklendiği sorumluluğu hakkıyla yerine getirmiş, aldığı kutsal emanete katiben ihanet etmemiştir. Zira Allah elçilerinden bu konuda söz almıştır: "Hani biz peygamberlerden sağlam bir söz almıştık. Senden, Nuh'tan, İbrâhim, Musa ve Meryem oğlu İsa'dan da. Evet biz onlardan sapasağlam bir söz almıştık."⁷⁴

Kur'an'da peygamberlerin, insanların kendi cinslerinden birer beşer olduklarına özellikle vurgu yapılmıştır.⁷⁵ Yine çeşitli hikmetlerle açıklanabileceği üzere, onlar erkeklerden seçilmiştir.⁷⁶ Çünkü peygamberlere itiraz eden inkârcılar, çoğu defa inanmama gerekçesi olarak onların insan olmalarını ileri sürmüşler ve peygamber gönderilecekse eğer bunun melek olacağını iddia etmişlerdir.⁷⁷ Bu iddialarına Kur'an'ın cevabı, "De ki: "Eğer yeryüzünde, (insanlar yerine) yerleşip dolaşan melekler olsaydı elbette onlara gökten bir melek peygamber indirirdik."⁷⁸ olmuştur. Peygamberlerin beşer olmalarının neticesi, onların da diğer insanlar gibi yemek yemeleri, çarşılarda dolaşmaları, aile hayatı kurup çocuk-çocuğa karışmaları, hastalanmaları ve ölümlü varlıklar olmalarıdır. Ayrıca onlar da kendilerine gönderildikleri kişiler gibi hesaba çekilecek sorumlu kullardır.⁷⁹

Yüce Rabbimiz yeryüzünde mutlak adaleti gerçekleştirecek elçileri, kullarına sahici birer model olarak sunmuştur.⁸⁰ Çünkü peygamberler sadece dini tebliğle sorumlu değildir. Aynı zamanda onlar dinin uygulayıcısıdır. Allah'tan getirdikleri emirleri bizzat hayatlarında yaşamakla sorumludurlar. Bu nedenle peşinden gidilebilir ve takip edilebilir örnek gösterilen kimseler olmalıdırlar. İnsan kendi cinsi dışındaki bir varlığı hangi yönleriyle örnek alabilir ve nasıl takip edebilir ki? Bu açıdan da peygamberlerin insan olması, sonsuz merhamet sahibi Allah Teâlâ'nın kullarına büyük bir ikramıdır.⁸¹

Peygamberler insan olmalarının bir gereği olarak çeşitli mesleklerle de işgal etmişlerdir. Meselâ, İdris (as) terziliğiyle,⁸² Nuh (as) gemi ya-

⁷³ Mâide, 5/67; B7531 Buhârî, Tevhid, 46.

⁷⁴ Ahzâb, 33/7.

⁷⁵ Kehf, 18/110.

⁷⁶ Nahl, 16/43.

⁷⁷ Mü'minûn, 23/24; En'âm, 6/8.

⁷⁸ İsrâ, 17/95.

⁷⁹ Furkân, 25/20; Ra'd, 13/38; Şuarâ, 26/80; Zümer, 39/30; A'râf, 7/6.

⁸⁰ Ahzâb, 33/21; Mümtebine, 60/4.

⁸¹ Âl-i İmrân, 3/164.

⁸² KC11/117 Kurtubî, Tefsir, XI, 117.

⁸³ Hüd, 11/37-38.

⁸⁴ Enbiyâ, 21/80; Sebe', 34/10-11.

pımcılığı sırasındaki marangozluğuyla,⁸³ Dâvûd (as) zırh yapımcılığıyla⁸⁴ zanaata emek vermişlerdir. Sevgili Peygamberimiz de tüccarlığın en güzel örneğidir.⁸⁵ Nitekim ticaret ortaklarından Sâib b. Abdullah, câhiliye döneminde Hz. Peygamber'le yaptıkları işbirliğinden bahsedip onun (sav) ne kadar mükemmel bir ortak olduğunu Mekke'nin fethi günü anlatmıştır.⁸⁶ Bu açıdan onlar, esasen Allah'ın birliği ve âhiret inancına dayanan hakikat medeniyetinin kurucuları oldukları gibi maddî açıdan da kültür ve medeniyetin temellerini atan, insanlığa bu anlamda da ciddi katkılar sunan seçilmiş kimseler olmuşlardır. Onlar görünür âlemde insanın yozlaşmasına, toplumun çözülmesine ve çökmesine karşı mükemmel bir sosyal düzen oluşturan yüksek medeniyet kurucuları, görünmeyen âlem olan ebedî âhiret yurdunun gerçek bilgilerini insanlığa verip onları kurtuluşa ulaştıran büyük rehberlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm, bu kutlu elçilerden bir kısmının kıssalarını, mücadelelerini anlatmıştır.⁸⁷ İnsanoğlunun karşılaşacağı önemli problemlere çözüm reçeteleri sunan ve her biri ibret vesikası olan peygamber kıssaları birer masal değil hayatın ta kendisidir. Hatasında ısrar ederek ilâhî rahmetten kovulan İblis'e karşılık yaptığı yanlış kabul ve itiraf eden Hz. Âdem... Denize uzak bir mekânda gemi inşa ettiği için karşılaştığı her türlü alayı ve istihzayı göğüsleyerek başkalarının değil kendi işine bakmanın, kınayanın kınamasına aldırış etmemenin timsali Hz. Nuh... Nemrut tarafından dağ gibi ateşe atıldığında, Allah'ın ateşi tesirsiz hâle getirdiği, "Allah'ın dostu" Hz. İbrâhim'in kıssası... Bütün bunlar peygamberlerin risâlet görevlerinde karşılaştıkları zorlukları anlatmakta ve onların bu haklı mücadelelerindeki tavırlarını da insanlığa örnek olarak sunmaktadır. Hz. İsmâil, kurtuluşun tam bir teslimiyette olmasının; Hz. Yakub, kaybettiği oğlu için gözlerini feda edecek kadar ağlasa da asla ümidini yitirmemenin; Hz. Yusuf, tek bir kişinin koca bir ülkeyi nasıl kurtarıp değiştirebileceğinin timsalidir. Büyüyünce diktatörlüğüne engel olacak diye yok etmek istediği Musa (as) sebebiyle, doğan bütün çocukları vahşice katleden zalim ve gaddar Firavun, farkında olmadan onu kendi kucağında beslemişti. Bu, Rabbimizin kendi kudretini Hz. Musa'nın hayatı vesilesiyle beşeriyete gösterdiği en çarpıcı misallerden biri değil de nedir? Hz. Dâvûd ve Hz. Süleyman, servet, güç ve iktidarı elinde bulundurup bunların esiri olmadan hükümdar olmanın mümkün olduğunu göstermişlerdir. Hz. Zekeriyâ ve Hz. Yahyâ kutsal dava, yani imanın izzetini koruma uğruna hayatlarını

⁸⁵ HS2/5 İbn Hişâm, *Sîret*, II, 5-6; ST1/129 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 129-131.

⁸⁶ HM15585 İbn Hanbel, III, 425.

⁸⁷ Nisâ, 4/164.

fedâ edip kurban olmayı göstermişlerdir. Dillere destan ve deyimlere konu olan Hz. Eyyub'un sabrı, keza fakir zengin, yetim öksüz, genç yaşlı, idareci aile reisi, her konumdaki ve kademedeki insanın, hayatından mutlaka bir örnek bulduğu âlemlerin efendisi Hz. Peygamber'in risâlet mücadelesi ve örneği de gün gibi aşikârdır.

İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'le başlayan nebîler silsilesi, son peygamber Muhammed Mustafa (sav) ile nihayete ermiştir. Bu hususu iki cihan Peygamberi bir hadislerinde çok güzel bir benzetmeyle anlatmışlardır: *"Benim ve benden önceki peygamberlerin durumu, bir ev inşa eden kimseye benzer. O kimse evi güzelce yapıp mükemmel hâle getirmiş fakat bir köşede sadece bir tuğla yeri boş kalmıştır. İnsanlar bu evi dolaşırlar, ona hayran olurlar ve şöyle derler: 'Keşke şu tuğla da yerine konulmuş olsaydı.'" Resûlullah sözlerine şöyle devam etmiştir: "İşte ben o tuğlayım. Ben peygamberlerin sonuncusuyum."*⁸⁸

Yeryüzü, peygamberlerin insanlığa getirdiği ilâhî vahiy kadar tutarlı ve sürekli bir zincire şahit olmamıştır. Sonra gelen her peygamber bir öncekini tasdik ederek ilâhî daveti insanlığa ulaştırmış⁸⁹ ve hiçbir peygamber diğerini kesinlikle yalanlamamıştır. Nebîler, insanlığı bir bütün hâlinde kucaklamışlar, onları ırk, dil, renk, kültür ve yaşadıkları coğrafyaya göre bölerek, ayrımcılık yapmamışlardır. Onların öğretilerinde insanlar arasındaki üstünlüğün yegâne ölçütü, kâinatın yaratıcısına karşı saygının ve kulluk bilincinin doruk noktası olan takvadır.⁹⁰

⁸⁸ B3535 Buhârî, Menâkıb, 18.

⁸⁹ Fâtır, 35/31.

⁹⁰ Hucurât, 49/13.